

המטיף הלאומי

ר' צבי מאסלאנסקי, במלאת מאה שנה להולדתו.

מאת הרב ת. ר. רבינוביץ

המטיף היה בעל רגש ודיבר בהתלהבות, שהרי עיקר כוונתו היה להשפיע על העם השפעה ניתקת למעשה — ותרומה לקופת חיבת ציון. הוא השתמש במשלים, בסיפורים, בנסיונות מן החיים. סיפר בדיחות והלצות שהיה להן מגע ישר לרעיונו. המטיף הצטיין בחיתוך הדיבור, בכשרון לצייר דמויות וחוויות. וגם היה מנעים את דבריו בניגון עצב.

כשהגיעה שעת הכרזת האלפור ירשו נואמים כמו ד"ר שמריה הלוי, חיים גרינברג ועוד את מקום המטיפים. כל זוכן היה כשר כבר לרעיון הציונות.

ב

תנועת "חיבת ציון" העמידה מטיפים כמו הרב ר' מאיר הכט, בצלאל צודוקוב, מנחם זונדל מפפי, ועוד. זכיתי לשמוע את המטיפים הכט וצודוקוב. האחרון תיאר פעם את יסורי האנוסים בספרד וצייר את המוקד שנערך לשריפתם, וכיצד שרו וזימרו הכמרים "הללויה" ופתאום פרצה מפיות האומללים "שמע ישראל" וקריאתם השתיקה את קולותיהם של המענים והרוצחים — הקהל מירר בבכי. הכי נכבד במטיפי הדור היה הרב ר' צבי מאסלאנסקי. הוא כבש ממש את הלבבות של רבבות שומעיו ברוסיה ובאמריקה והפיח רוח חיים בעצמות יבשות. בשנים הראשונות היה פרקו גאה וזקנו מגודל, ואפילו בשנותיו האחרונות עשה רושם בהדרת פניו וברעמת שערותיו הלבנות.

הוא נולד בסלוצק, בג' סיון תרט"ז, להורים עניים בחומר ועשירים ברוח. הוא קיבל את החינוך המסורתי של הימים ההם והצטיין ביחוד בידיעת התנ"ך ונמשך ביותר אחר אגדות התלמוד. הוא אהב לשמוע לדרשות המגיידים והיה חוזר על דבריהם ומוסיף נופך משלו. כשהיה ילד בן שבע שנים קיבץ את חבריו מן החדר בחצר ביתו בשבת אחת סמוכה לתשעה באב, התעטף במפת השולחן הלבנה, שהיתה פרושה לכבוד שבת, ועלה על כסא ונאם בהתלהבות — תיאר את שריפת בית המקדש ואנחותיהם של הגולים עד שזלגו דמעות מעיני חבריו. הבכי שפרץ מפי חבריו עורר את אביו משנתו, ובכעסו סטר על לחיו של בנו הצעיר, ודיבר אתו קשות על זלזלו בכיבוד אב... פשגדל, למד פשיבות סלוצק ומיר. ואחרי כן באו בברית הנשואים התיישב בפנינסק ולימד בבית ספר; מתגאה היה פי חיים ווייצמאן היה אחד מתלמידיו המובהקים. בשבתות היה מלמד שיעור ב"עין יעקב" ובתנ"ך בבתי המדרש, וקהל שומעיו הלך וגדל. בשנת תרמ"א, כשפרצו הפרעות ברוסיה, נתעוררה בו התשוקה לנאום מעל הבמה. הוא ביקש מאת הרב בבית-הכנסת שירשה לו לדבר דברים אחדים. שבת עקב היתה אותה

מוקדש לידדי הרב ד"ר מנחם ארצט

א

הדרשן הוא חוליה בשרשרת ארוכה. מימי עזרא הסופר עד ימינו אלה, היו דרשנים מצויים בכל עיר ועיר בישראל. לא היה רב שלא דרש לכל הפחות שתי פעמים בשנה — בשבת הגדול ובשבת שובה. הדרשן לא הצטיין בחיתוך הדיבור ואפילו בהסברה. הפלפול החריף מילא את חסרונותיו בתור נואם. השומעים נהנו מ"עקירת הרים וטחינתם", ומחלו על ה"מטעמים" אשר המגיידים היו מלעיטים את הקהל.

המטיף הוא "בריה חדשה" במחננו. דורות הראשונים לא ידעוהו ולא הפירוהו. הוא יציר תקופה מסוימה בתולדותינו. זמן שלטונו הוא בערך פשבעים וחמש שנה. הוא צמח מתוך הקרקע של "חיבת ציון", שנאבקה על זכות קיומה. רעיון חיבת ציון היה אָמנם נועז. יהודי התקופה ההיא היו יודעי ספר וחרדים על דת, והרעיון של שיבת ציון בלי משיח נראה להם כמו סתירה לדברי חז"ל. נוסף על כך עמדו בראש תנועה זו משפילים כמו ד"ר פינסקר ומשה לייב לילינבלום, וכוודאי שהיתה חשודה בעיניהם על ה"כפשות". השעה דרשה מטיפים שיוכלו לפשר בין שתי ההשקפות האלה — מטיפים שידעו את התורה והתלמוד והיו זהירים במצוות. רק אלה יכלו להלחם בכלי זינם של המתנגדים האדוקים. נואמים סתם לא היו מצליחים במלאכה קשה זו.

מטיפים אלה נועדו למלא תפקיד היסטורי ושכרם גדול מאד. הם הצליחו להכניס את רעיון שיבת ציון בלבבות, והתנועה הציונית מצאה לה כבר קרקע מוכן לוריעת הרעיון של הציונות המדינית.

המטיף היה זקוק לבימה בבית-כנסת כמו הדרשן. אך בזה נבדל מהדרשן, פי היה לו רעיון מסוים ומיוחד — תחית האומה בארץ אבות. לפיכך לא היה המטיף פלפול, אלא, להפך, פשוט. הוא לא הסתבך בקושיות ופירכות פורחות באוויר, כמו הדרשן. גם הוא השתמש בפסוקים ובמאמרים, אבל הם באו רק לחזק את דבריו. הם היו בחינת אסמכתא בלבד.

המטיף דיבר אל העם ומפני זה השתמש בסגנון פשוט, שווה לכל נפש. הדרשן הצטמצם בגבול הספרות הרבנית, המטיף שאב מפל הבורות, אפילו מאלה שהיו מחוץ לגבול ישראל. מאסלאנסקי, למשל, מביא מאמרים מחמישים סופרים, והרבה מהם שאינם בני ברית. הוא כורך את הרמב"ם, הזוהר, ידידיה האלכסנדרוני יחד עם אריסטו ואפלטון. פושקין ודאנטה, גיטה, מארק טוויין — כולם ברורים וכולם משמיעים את קולם כדי לחזק ולבאר את הרעיון שהוא דן בו.

— ענה הצבע. — רבי — החזיר הפרנס פניו אל הרב — אדם זה יגע כשמונה שעות ליום במלאכתו, והרב מקבל חמשה עשר דולאר לשבוע, בעד שעה אחת שהוא דורש מעל הבמה...

דרשתו הראשונה של מאסלאנסקי באמריקה נאמרה בשבת פרשת שלח בבית הפנסת הגדול ברחוב נורפולק. הרחוב היה מלא אנשים שלא הספיקו להפנס פנימה. שוטרים אחדים נשאוהו בזרועותיהם והכניסוהו לבית המדרש. מאסלאנסקי התפעל עד מאד ואמר: ברוסיה גירשוני השוטרים, וכאן הם נושאים אותי על פנים! הנושא היה: „פריסת שלום מעבר לים“. הוא דיבר פשתי שעות ותיאר את היסורים שאחינו סובלים במזרח אירופה ואת התקוות התלויות בשיבת ציון. הקהל נתפעל מאד והיה נוהר מאז אל כל בית-כנסת שמאסלאנסקי היה עתיד להשמיע את דבריו.

אחרי עשותו כשעה חדשים בניו-יורק יצא לסייר את אמריקה. בכל מקום נתקבל באהבה פי שמו כמטיף נפלא כבר נודע בארץ. הוא ביקר בערים הגדולות בפילאדלפיה, בוסטון, באלטימור, שיקאגו, ופעל הרבה ליסוד חברות של חיבת ציון. בנסעו מעיר לעיר היה קורא ברפבת כל מה שנדפס באותיות יהודיות. פעם אחת, בבקרו בבאלטימור ביום הכיפורים, היה מארחו יהודי חרד. אחרי כלות תפילת כל נדרי דרש מאסלאנסקי בבית הפנסת על ענין תשובה ושיבה לארץ-ישראל. בשובו מבית הכנסת הוציא את ה-„צוקונפט“ וקרא בו לפני עלותו על מיטתו. הוא השאיר את הירחון על השולחן. בבוקר נכנס מארחו לחדרו ומצא את הירחון. התחיל לקרוא בו מאמר על מארפס בניגון תלמודי ונהנה מאד. אחרי מאמר זה בא שם מאמר מאת פייגנבוים על יום הכיפורים, שהיה מלא ולזולים גסים על היום הקדוש. היהודי החרד השליך את הירחון ארצה כאילו היה שרץ. מאסלאנסקי חשב פי מארחו בוודאי ימטיר על ראשו חרפות וגידופים. אך הדבר עבר בשלום.

נסיעותיו באמריקה, אף על פי שהצליח בהן, גרמו לו עגמת נפש. הוא אהב את משפחתו וסבל מהפרידה הממושכה. הוא החליט להתיישב בניו-יורק ולמצוא שם מלאכה שתפרנס אותו. בשובו אל ניו-יורק התוודע אל ד"ר בלווישטיין, שלמד יחד עם שטרויס הצעיר במכללת הארווארד. על פי בקשתו של בלווישטיין המליץ שטרויס הצעיר על מאסלאנסקי באוני אביו, שהיה ראש המוסד „אדיוקייטיונל אליאנס“. אחרי משא-ומתן נתמנה מאס-לאנסקי למטיף במוסד זה. הוא עמד על דוכנו יותר מיובל שנים. במשך השנים נתיידד עם לואי מארשאל, שהיה ראש הוועד לתורה ומוסר במוסד. יחס של כבוד וידידות שרר ביניהם ומאסלאנסקי זכה לראות את מארשאל מתקרב אל הציונות.

אף-על-פי שמגמת המוסד היתה להכניס את רוח אמריקה בלב המהגרים וללמדם פרק במנהגי אמריקה, הצליח מאסלאנסקי להאציל עליו מרוח היהדות הלאומית ולקרב את קהל שומעיו למאור שביהדות. אהדה לאמריקה ואהבה לציון שכנו יחד בנשמתו ולא התרוצצו. השפעתו היתה עצומה. עתים, קודם שהתחיל להטיף, היה כבר

שבת והמטיף פתח ב„ותאמר ציון עובני ה'“ וצייר לפני הקהל את מוראי הגלות ואת הדרה של ציון הקמה לתחייה. הוא הביא לקהל את בשורת „חיבת ציון“ שעלתה על הפרק בשנה ההיא. דבריו נתקבלו ברצון, ומני אז נתבקש לדרוש בכמה בתי-כנסיות.

הוא נתוודע להרב ר' שמואל מוהיליבר, מראשי תנועת חיבת ציון, ועל פי בקשתו של הרב מוהיליבר ביקר בהרבה ערים גדולות ברוסיה ונשא את דבריו בשבח התנועה. הוא גם הושפע מאד מדעותיו של אחד העם ונספח לחברת „בני משה“.

הממשלה הרוסית הביטה בעין זעומה עליו. הקהל הגדול שנהר לשמוע את דרשותיו עורר חשד בעיני הפקידים. הרבה פעמים נאסר והרבה פעמים גורש בחרפה מן העיר שבו הופיע על ידי הפקידים. עד שהחליט לעזוב את ארץ הדמים. במשך ששה חדשים עשה בערי אירופה, ברלין, וינה, אמסטרדם, לונדון. בכל מקום שדרש הפיק רצון מאת הקהל. אירופה המערבית עשתה עליו רושם נעים בסדריה ובנקיונה, אך נתאכזב בראותו את „עם-הארצות“ והקרירות בקרב היהודים. לא הרגיש שם את דופקה של האומה כמו שהרגיש ברוסיה.

הוא מספר פי כשעמד לצאת את רוסיה בירך אותו הרב ר' רפאל מפבוריסק: „ישמרך ה' מעושר, שאם תתעשר חלילה, תחזל מלחזור על הערים ולדרוש את דרשותיך. ואנו צריכים לדרשותיך“. והמטיף מוסיף: „ברכתו נתקיימה!“ (זכרונות, כ"ב).

הוא הגיע לאמריקה בשנת תרנ"ה. אף וכן שלו כבר היו בניו-יורק והם קיבלו פניו ברדתו מעל האניה ב„קסל גארדן“. מספר היהודים בניו-יורק היה אז כשלוש מאות אלף. ברוקלין היתה אז עיר בפני עצמה, ורק ספינות קטנות היו מחברות את שתי הערים. בברוקלין היו אז כל בתי הקברות, ואם אמרו על אדם שנסע לברוקלין, ידע השומע ששבק חיים לכל חי. במזרח העיר ניו-יורק שלטה השפה הרוסית. הפקרות גסה ביחס לתורה ומצוות התהלכה בראש חוצות. עתונים ראדיקליים שפכו קיתונות של שמצה על כל ערכי היהדות. הם נלחמו בתוקף נגד הציוניות, שחשבוהו כתנועה בורגנית קלריקלית. החמרות וההפקרות פגעו במאסלאנסקי קשה והוא החליט להקדיש את כוחותיו למלחמה בעזובה נוראה בכל המקצועות, פי גם החינוך היה לקוי, עניני צדקה היו מסורים בידי אנשים קשי לב וגסי רוח. בראש בתי הפנסיות עמדו פרנסים בורים והרבנים היו מרמס לרגליהם. יחסם אל הרב הכולל ר' יעקב יוסף, שהיה מוטל על ערש דווי, נעזב ונשפת, הסעיר את רוחו של מאסלאנסקי, שזכר אותו „בהלו נר“ כשהיה המגיד בוויילנה. הוא יסד ועד למען הרב לכלכל אותו בימי מחלתו.

הוא מספר עובדה אחת, שהרגיזה את רוחו. רב של בית פנסת נכנס בבוקר אל ביתו של הפרנס והתאונן, פי אין הקומץ משביע את הארי — משכורתו איננה מספיקה לכלכל את משפחתו. הפרנס גמע את הקפה במתינות. כשגמר, קרא את הצבע, שהיה צובע אז את כתלי ביתו, ושאלהו, כמה הוא מרוויח לשבוע? — פשני דולאר לשבוע,

ג

יסודות הדרשות של מאסלאנסקי הם: אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת ארץ ישראל. הוא נלחם נגד כל נסיון של מיעוט דמותה וערפה של היהדות. הוא התקומם ליעקב גורדון שייסד פת ה"אחוזה הביבילית" והטיף לצירוף יהדות עם נצרות. מאסלאנסקי ביטא את התנגדותו באופן זה: "הייתכן פי ברודסקי — בעל בתי החרושת לתעשיית סוכר — יקנה ליטרא סוכר מחנות מפולת? כך אין אנו זקוקים לתורתו של בן מרים, הלא אנו מארי דחיטי". כנגד המשורר יהודה לייב גורדון, שיעץ "היה יהודי באהליך ואדם בצאתך", מעיר מאסלאנסקי: "כמה מן הביון ושפלות-הנפש יש בפתגם זה המהפך את המאמר התלמודי, "אתם קרואים אדם" (ויקהל-פקודי). במלחמתו נגד הסוציאליסטים של הימים ההם הדגיש, כי לא הרעיון של שוויון החופש מעורר את התנגדותו. גם מיכה וישעיה ניבאו לרעיון זה. הוא מתנגד רק לזלוול ביהדות שהם מרפיבים בתעמולתם עם הרעיון הנפלא. פעם גם נסתפק במחלוקת קשה מפני דבריו שהוא תמים-דעה עם הרעיון הסוציאליסטי. עורכי ה"טאגעפלאט" התנפלו עליו ושאלוהו: "הלנו אתה, אם לצרינו?" פלום אפשר לחבר את ה"שולחן ערוך" עם קארל מארפס? אולם לאמיתו של דבר הציל מאסלאנסקי כמה נפשות שלא תפולנה ברשת האפיקורסים והמכעיסים.

את סיבת כל הצרות של היהודים והיהדות הוא רואה בגלות. הגלות מאוסה עליו ובה הוא תולה כל נגעי האומה. בין המומים שדבקו בנו בגלות הם אהבת בצע ופירוד הלבבות. הביטו אל צור חוצבתם, אברהם אבינו. הוא שנא את הבצע ואמר אל לוט, אנשים אחים אנחנו. פשאדם חולה, הרופא בודק וחוקר אם המחלה באה בירושה מן האבות. מחלותינו הן לא מצד הירושה אך מפאת הגלות (לך לך). הגלות גרמה שכל חיינו יהיו לקויים בכפילות — שמות פפולים, חגים פפולים, בתי-ספר פפולים, ואפילו רבנים פפולים. הגלות אחראית למומינו — קנאה, שנאת אחרים, צרות עין, ביטול היש, מלשינות, איסדר ואי-נקיון (תוריע).

המאור שביהדות ממלא כל חדרי לבו, וביחוד הוא מתפעל מהרעיונות האנושיים הפלליים שהיהדות משופעת בהם. "אין לך עם בכל העולם פולו אשר יתפלל על אושר העולם והצלחת כל העמים פשראל" (ראש השנה). הוא מחזק את דבריו באופן זה: דאנטה המשורר האיטלקי ממלא את גן העדן רק בנוצרים מאמינים. את הכמי יוון לא הכניס, מפני שלא ידעו את הנצרות. עמנואל הרומי, המשורר היהודי, מכניס חסידי אומות העולם בתוך צדיקי ישראל (היהודים באיטליה).

הוא הושפע מאד גם מהמשפילים ודרש בשבח הדעת וההשפלה, אך לא הופה בסנוורים. לא מדארווין וספנסר תיוושע האנושות, אך מפי הנביאים פישעיה ומיכה (זכרונות, פ"ט). הוא היה "משפיל דורש את אלהים" ומתלונן על המשפילים שראו רק צללים בחיי היהודי ונתעלמו מן האורות הגנוזים בו. אולם גם מה"ימין" לא שבע נחת. את החרדים הוא מכנה בשם "חולים במחלת

האולם מלא מפה אל פה והרבה אנשים היו עומדים בחוץ ומצפים לנס של "משתחוים רוחים".

גם לאחר שכבר מצא לו משרה קבועה, היה נוסע להרבה ערים להפיץ את רעיון הציונות. בשעת פיקורו בסינסינטי קרה מקרה זה. רב ריפורמי הוציא את ספר התורה מארון הקודש של בית פנסתו והכניס במקומו תנ"ך בתרגום אנגלי. השמש, שהוציא את פקודת הרב אל הפועל, מת משבץ לב. מאסלאנסקי נרעש ונפחד ממקרה זה, וכשנתבקש לדרוש לפני המורים והתלמידים של בית המדרש הריפורמי, פתח בעברית ואמר: "אותי עזבו" — פבר קיימתם, לכל הפחות "את תורתי שימרו". הוא דיבר בארוכה על ערפה של ידיעת התורה במקורה. חכמים אמרו, "שנים מקרא ואחד תרגום" ולעולם אין קיום לתרגום אלא בצדו של המקור. הרב ווייס בכה ואמר: "תלמידי מרחיקים ללכת!"

בשנת תרס"ב השפיע על מארשאל וסיעתו להוציא עתון באידיש, "די אידישע וועלט", בכדי להורות דרכי אמריקה למהגרים שורמו מפל ארצות אירופה. מאסלאנסקי נתמנה עורך וטובי הסופרים נכנסו למערכת. זליקוביץ אמר אז, כאשר החל העתון להופיע, "כי ניצה הקמץ את הפתח" — היהודים הירוקים ניצחו את היהודים שדרו במעלה העיר ודיברו אשפנוזית. העתון שימש במה למאסלאנסקי להרצות בו על הציונות החדשה מיסודו של ד"ר הרצל. אחרי שנתיים נפסקה הופעת העתון, פי "היהודים של מעלה" נוכחו לדעת, שהציונות תופסת בו מקום יותר גדול מן האמריקאות.

מאסלאנסקי לא הצטמצם בגבולות הדרשה בלבד, ונתן יד לכל הפוחות הלאומיים. הוא השתדל להיטיב את מצב החינוך. בבואו לאמריקה מצא שני בתי תלמוד-תורה בניו-יורק ובשניהם מצא מגרעות קשות. בראש בית תלמוד-תורה "מחזיקי" עמד מנהל שהקפיד על המבטא הגרמני בפי המורים, וגם על כל תג ותג של הדקדוק. מאסלאנסקי מספר עובדה מוזרה זו. ארבעה סופרים ומלומדים עבריים, ביניהם המשורר מ. מ. דוליצקי, נכשלו בדקדוק פשעמדו למבחן בפני המנהל, פדרשם משרה במוסד זה. אחד נכשל בדגש חזק, השני בדגש קל, השלישי במלעיל ומלרע, והרביעי — פתנועה קלה. (זכרונותי, ל"ו). רוב הילדים קיבלו "חינוך" מפי מלמדים פורים שהעמידו את הלימוד על עברי וקדיש. ה"חדרים" היו במרתפים ומלחמת תנופה שררה בין המלמדים והתלמידים.

מאסלאנסקי היה גם אחד ממייסדי "מפיצי שפת עבר" ונשא כמה מדברותיו בעברית. פן היה ממייסדי ההסתדרות הציונית ושימש בה בתור סגן נשיא במשך עשרות שנים. הציונות היתה משאת נפשו ולה הקדיש את פוחותיו הרוחניים. במלאות לו שבעים שנה נטעו שבעים אלף עצים בארץ-ישראל על שמו. הוא גם השפיע על ישראל מץ לייסד קרן של תמיכה לסופרים עבריים נצרכים ושימש בתור חבר לוועד הקרן הזאת עד יום פטירתו. (ד"ר מרדכי רייזין, "יהודים גדולים שהפריטי").

השיתוק", ואת הריפורמים הוא קורא "היסטריים", ברעדם תמיד מה יאמרו הגויים. את הראדיקלים הוא מדמה ל"חולי נופלים", מפני שהם נושכים בלשונם.

הוא אהב את החידוד. בכמה מדרשותיו מבהיקים חידודים מוצלחים: "מעובד יצא דוד ומעובדי אדמת ארץ-ישראל תצמח עוד פעם מלכות דוד" (רות). פשהופיע ספר "חיבת ציון", שנערך על ידי הסופר סלוצקי, והוא מכיל הסכמות לשיבת ציון מהרבה רבנים מפורסמים, מפני שאפשר לקיים בה מצוות שאין לקיימן בגלות, אמר מאס" לאנסקי בדרך חידוד: "עד עכשיו ידענו כי יש מצוות התלויות בארץ, אבל מעולם לא שמענו כי יש ארץ התלויה במצוות".

הוא אהב לצייר את גיבורי ישראל ואת הרקע שעליו פעלו לטובת העם. ביחוד הצליח לתאר את ירמיה הנביא, פשהוא מציג לעומתו פהן פיוסף בן מתתיהו. הראשון בכה על חורבן עמו, השני הרצה בהרחבה את אסון העם. פשרון מיוחד היה בו למצוא מאמר תלמודי הולם שבו היה פותח את דבריו. בהגיגה שנערכה לרגל הופעת הגליון הראשון של "התורן" נאם מאסלאנסקי בעברית ופתח: "זכרו רבותי, את ההלכה בבבא בתרא: מכר את הספינה, מכר את התורן" — ודיבר בהתלהבות על ספינת ישראל הנטרפת בגלי עם-הארצות והעלה את ערכה של הספרות העברית (שמעתי מפיו).

בשנת תרע"א יצא חוק שדרש מאת המהגרים ידיעת קרוא וכתוב. אספת-מחאה נערכה בבית "הכנסת אורחים" ומאסלאנסקי היה מראשי המדברים. הוא אמר: "המצאָה זו איננה מקורית. כבר נזכרה בתלמוד. בשנת בצורת הכריז ר' יהודה הנשיא, כל מי שקרא ושנה יכנס ויקבל מזון. נדחק עמרם בן יונתן וכשנשאל, אם קרא ושנה, אמר, פרנסני ככלב ועורב. מני אָז אָמרו אין בודקין למוזנות". והמטיף המליץ על המהגרים שהם אנשים פשרים והגונים, אך מזלם הרע גרם שלא למדו קריאה וכתובה. דבריו השפיעו על הממונה על ההגירה, שנכח באספה, ונדחתה ההצעה לשנים אחדות (שמעתי מפיו חתנו ד"ר א. ש. שווארץ).

בקשר לגזירה אחרת שיצאה, פי המהגרים מוכרחים להביא אתם סך של חמשה ועשרים דולאר, המטיל המטיף: "דרכו של סוס לרקוע ברגלו במים אחרי גמרו לשתות. מדוע מדליה הוא את המים? מפני שהוא רואה את צלמו וחושב פי עוד סוס בא לשתות. כך, אמר המטיף, ישנם אנשים המפחדים שמא יבוא עוד איש ליהנות מעושרה של אמריקה. הלא הארץ היא רחבת ידיים ויש מקום לכל הצמאים לחופש, ומדוע נכביד עליהם". (שמעתי מפיו). במשך ימי חייו הוציא שלשה ספרים בעברית ושני ספרים באידיש, המכילים רק ראשי פרקים מדרשותיו וזכרונותיו. אבל גם מתוכם מזהיר פשרונו הגדול בתור נואם.

הוא מכנה את עצמו בתור "סוכן-נוסע" של הרעיון הלאומי, ואמנם פיתת את רגליו להביא את בשורת התחיה הלאומית לפזורי עמו בשלש יבשות, עד פטירתו בשנת תש"ג. יהי זכרו ברוך.